

overfor andre. Dermed ser Mills utilitaristiske teori om rettigheter ut til å gi slipp på noe moralsk betydningsfullt som teorier om naturlige eller statusbaserte rettigheter synes å ha bedre grep om.

20.5 Innvendinger mot naturlige rettigheter

Det er vanlig å innvende mot teorier om naturlige eller statusbaserte rettigheter at de mangler en skikkelig begrunnelse. Menneskeverdet begrunner kanskje iboende og umistelige rettigheter, men hva er grunnlaget for menneskeverdet? Har vi egentlig noen grunn til å anta at vi er født med en ukrenkelig verdighet? Uten et positivt svar på dette spørsmålet kan grunnlaget for våre påståtte rettigheter se ut til å henge i løse lufta. Og i så fall fremstår statusbaserte forklaringer på hvorfor vi har ubetingede forpliktelser overfor andre, som ganske ustabile.

Et beslektet problem er at statusbegrunnelser for rettigheter kan virke sirkulære. Vi har vært inne på hvordan teorier om naturlige eller statusbaserte rettigheter forsøker å forankre iboende og umistelige rettigheter i vår personstatus. Samtidig er vår status som ukrenkelig person definert av de rettighetene som vår personstatus begrunner. Dermed kan begrunnelsen se ut til å forutsette det som skal begrunnes. I så fall har vi å gjøre med en velkjent type feilslutning. Begrunnelser der påstanden som skal begrunnes inngår i premissene, gir ikke noen selvstendig grunn til å anta at påstanden er sann.

I lys av disse problemene knyttet til begrunnelsen av naturlige rettigheter kan det være fristende å konkludere med at rettigheter egentlig ikke er noe annet enn juridiske virkemidler for å frembringe

moralsk gode effekter – for eksempel lykke, slik Mill mener. Nå er det likevel ikke opplagt at begrunnelsesproblemet rammer teorier om naturlige eller statusbaserte rettigheter i særdeleshet. Det er for eksempel heller ikke helt klart hva som begrunner utilitarismens nytteprinsipp. At vi kan støte på problemer angående begrunnelse også i forbindelse med andre tilnærminger, er likevel ingen unnskyldning for å omgå problematikken. Rettigheters status er omstridt, og det finnes dessuten uenigheter blant dem som forsvarer teorier om naturlige rettigheter.

Noen forsvarere av naturlige rettigheter mener at individers rettigheter utelukker offentlig omfordeling av materielle goder. Ifølge dette synspunktet er velferdsordninger i offentlig regi en krenkelse av individers statusbaserte rettigheter til privat eiendom (Nozick, 1974, s. 167–174). I seksjon 20.1 var vi inne på hvordan Kant inntar det motsatte standpunktet i dette spørsmålet. Andre tilhengere av naturlige rettigheter vektlegger dessuten det politiske fellesskapets rolle i frembringelsen av materielle goder. De benekter at våre rettmessige krav på eiendom er så sterke at de utelukker skattlegging begrunnet i omfordelingshensyn (Murphy & Nagel, 2005). I lys av slike uenigheter kan henvisningen til et uspesifisert menneskeverd virke utilstrekkelig som begrunnelse for rettigheter.